

tie verzoekt, „zulk een beroep te verhinderen door een missive aan die van Woerden of anderszins“¹⁾. Aan de rand van het afschrift van deze remonstrantie is door een der gedeputeerden bijgeschreven: „fiat“, — waaruit blijkt, dat Leycester er zijn goedkeuring aan gegeven heeft.

Toch is dat beroep doorgeslagen. Nog in datzelfde jaar beriep de stadsregering met goedvinden van de Staten en op sterke aandrang van de strenge luthers en een tweetal predikanten, nl. Segerius Koningsbergen en Johannes Ligarius, laatstgenoemde waarschijnlijk een flacciaan. Merkwaardig is daarbij, dat zij in de slotkerk mochten preken, tegen de bepaling van 1580.

Schijnbaar was daarmee de eenheid hersteld en hadden de strenge Lutheranen het pleit gewonnen.

Toen de deputaten van de zuidhollandse synode zich bij de Staten beklagden, dat de slotkerk aan de luthers was afgestaan en er niet anders dan de lutherse prediking gehoord werd, beriepen deze zich op mogelijke reacties in Duitsland tegen de gereformeerden, als zij anders hadden beaust. In hoeverre dit een voorwendsel was, is moeilijk uit te maken.

Toch was deze nieuwe situatie van korte duur. Koningsbergen begon naar de gereformeerden over te hellen, en Ligarius werd al fanatieker tegen de gereformeerden. Tenslotte was het weer het verzet tegen de Staten, dat de luthers opnieuw het onderspit deed delven. Om zijn oppositie tegen de Overheid werd Ligarius voor het Hof van Holland gedaagd en werd hem het preken verboden. In October 1591 verliet hij de stad. De tot het uiterste toe gespannen verhoudingen in de herenigde gemeente vonden haar oplossing in een daad van agressie, toen tijdens de afscheidsprek de gesloten deuren van de slotkerk werden geforceerd en Ligarius onder klokgelui door een woedende menigte ter stad werd uitgeleid. In zijn plaats kwam de gereformeerde-gezinde Belg Hendrik Boxhorn.

Weer was men uiteen gegaan, we mogen wel zeggen: uit elkaar gespat.

Toen de strenge luthers weer het verzoek deden om een eigen predikant te mogen beroepen, werd dit door de Staten afgewezen met de opmerking, dat de Staten niet beter wisten, of in Woerden werd „de oprechte, reine en ware geloofsbelijdenis volgens Gods Woord“ gepredikt.

Zo was dan nu de tijd eindelijk rijp geworden om

¹⁾ De letterlijke text, die in het Frans geredigeerd is, luidt: „Et a cause qu'on entend que ceux de Woerden (qui au fait de la religion sont jusques au present d'une autre confession, que les Eglises de ces Provinces Unies) seroient d'avis d'appeller pour leur Ministre un Johannem Ligarius, qui est assez connu d'estre homme fort partial, d'un esprit remuant et fort dangereux; on prie qu'il plaise a son Excellence, pour plus grande tranquillite de ces pais d'empêcher une telle vocation, par une missive a ceux de Woerden ou autrement“.

de gereformeerde godsdienst officieel in te voeren. Het begon met de aanschaffing van de gereformeerde psalmbundel! Het schijnt wel, dat het lied, dat gezongen wordt, in de kerk het criterium is van de richting, die men welbewust wil ingaan! Protesten bleven niet uit. Maar men zette door. En op 5 September 1594 bepaalden de Staten, dat te Woerden evenals overal in Holland geen andere dan de hervormde godsdienstleer zou worden gehandhaafd.

Zo was de reformatie „daer aengesteld“.

Maar de strenge luthers lieten het er niet bij zitten. Ondanks boeten en vergulzing zetten zij hun godsdiensttoefeningen in het geheim voort. Zij beriepen Bernardus Muyskens en na diens spoedig vertrek in 1601 Arnoldus Glaserus, „een jonckman met een lanck mager aengesicht, een swart dunnen bartken, die een phantastisch ofte jesuïtisch wezen ende gelaet aen sich heeft“. Hoe men een dominee van de tegenpartij beoordeelde!

Zijn komst ging met heel veel moeilijkheden gepaard. Er is schier eindeloos geconfereerd. De luthers eisten met beroep op de resolutie van 4 April 1580

Rijke troost.... ernstige vermaning

„De Here kent degenen, die de zijnen zijn; en: Een iegelijk, die de naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid“.

2 Tim. 2:19.

De tweede brief van Paulus aan Timotheus wordt wel genoemd het testament van Paulus. En met recht. Hij schrijft: Want ik word nu tot een drankoffer geofferd en de tijd mijner ontbinding is aanstaande (4:6). Hij zit voor de zoveelste maal gevangen en verwacht geen vrijlating. Hij is een oude man. En veel teleurstelling is z'n deel. Het zou wel te verstaan zijn als hij de toekomst van de kerk donker inzag. Allen, die in Azië zijn hebben zich van hem afgewend, o.a. Pygellus en Hermogenes (1:15). Timotheus moet weten, dat er in de laatste dagen zware tijden zullen ontstaan (3:1). Demas heeft hem verlaten, de tegenwoordige wereld lief gekregen hebbende (4:10). Alexander, de kopersmid, heeft hem veel kwaad berekend (4:14) en in de eerste vermaning (voor de rechter) is niemand bij hem geweest, maar ze hebben hem allen verlaten (4:16).

In hoofdstuk 2 vermaant Paulus Timotheus om zich te weer te stellen tegen goddeloze, onheilige beuzelpraat van dwaalleraars, die van goddeloosheid tot goddeloosheid voortgaan en wier woord zal voortvreten als de kanker. Onder hen zijn Hymeneüs en Filétus. Ze beweren, dat de opstanding al geschied is, wijken daarmee van de waarheid van het evangelie

hun vrijheid van godsdienst op. Behalve dat de stadsregering er mee van doen had, die er afwijzend tegenover stond, en ook de Staten van Holland, die al heel wat last van de lutherse oppositie hadden gehad, kwam de zaak ook op een vergadering van de Edelen en Steden, van welke er enkelen waren, die het verzoek van de luthers steunden. Tenslotte werd bij resolutie van 30 December 1603 de vrijheid van godsdienst onder beperkende bepalingen toegestaan! Het was meer oogluikend dan uit gulheid. Dit laatste wordt het best getypeerd door wat Oldenbarneveldt tot de afgevaardigden van Woerden sprak: „Mannen, uw zaken zijn hoog overwogen. Gij zult mogen prediken. Maar als gij te Woerden komt, roept dan geen victorie, dat men het hier in Den Haag hoort!“

Woerden had z'n rol als bolwerk van de luthers uitgespeeld. Maar de godsdienstvrijheid behouden!

We zijn hiermee gekomen aan het begin van een nieuwe fase. Weldra zou een felle strijd tussen de gereformeerden en de luthers uitbreken door heel Holland.

I. d. W.

UIT DE SCHRIFT

af en breken daardoor sommiger geloof af. Waarschijnlijk hebben deze dwaalgeesten beweerd, dat de opstanding van de „ziel“ alleen maar van belang was, dat er geen lichamelijke opstanding te verwachten was, dat het er ook niet zozeer toe deed wat er met het lichaam gedaan werd. Waarmee ze de deur open deden voor allerlei onreinheid en ongerechtigheid, met en aan het lichaam bedreven. Terwijl de bedrivers hiervan hun geweten susten met de bewering, dat dit alles slechts het „vlees“ betrof, dat toch maar voor het graf en de dood bestemd was. Het kwam toch maar aan op het leven van de „ziel“!

Dit alles is voor Paulus wel verdrietig geweest.

De bezorgdheid zal ook wel eens bij hem opgekomen zijn: Wat zal er van de kerk terecht komen? Wat blijft er van mijn werk over?

Maar het heeft hem niet blijvend terneer gedrukt. Hij had geleerd z'n vertrouwen niet op mensen te stellen, maar op de HERE te vertrouwen. En zo dikwijls als hij dat deed had hij goede moed. Dat blijkt reeds uit het eerste woordje van vs 19: Evenwel. Duidelijker nog is de vertaling: En toch!

Welke dwaalleraars er ook mogen opstaan, wie er ook van het geloof mogen afvallen, hoevelen ook de wereld lief krijgen: Toch blijft Gods werk staan.

Het vaste fundament Gods staat! Elk woord van deze regel ademt zekerheid en vastheid: Er is een

EÉN HERDER.... EÉN KUDDE (V)

§ 7. Over de ontarring van de gereformeerde kerkregering.

De ontarring in de regering der kerk, zoals die in de besluiten van de synoden der veertiger jaren aan de dag trad en rechtskracht verkreeg, is misschien nog belangrijker en fataler dan wat toen door middel van de leeruitspraken, aan theologische theorieën, in de kerk werd geïmporteerd.

Wij willen ook daarvan iets zeggen.

Zoals men weet is in de schone Doleantietijd de oude, Schriftuurlijke wijze van kerkregering weer in het volle licht komen te staan en met vreugde in praktijk gebracht.

We noemen daarvan een paar markante trekken.

7

Vooreerst werd met alle kracht beleden en vastgehouden dat er in Christus' kerk geen enkele macht mag worden geduld, welke zich boven de kerkeraden verheft: Geen classis, geen synode mag zich stellen tussen Christus en de kerken, welke onze Heiland door zijn, in één kerkeraad verenigde, ambtsdragers wil regeren. De kerkeraden vormen de hoogste macht en het enige bestuur, dat in de kerk mag bestaan. Deze kerkeraden hebben een oorspronkelijke, volledige en duurzame macht. En deze macht hebben de kerkeraden alléén.

„Het Gereformeerde presbyteriale kerkrecht kent geen ander bestuur dan den kerkeraad, en den kerkeraad alleen, omdat alleen de kerkeraad de saamvergadering is van de door Christus ingestelde ambtsdragers. In de plaatselijke kerk zijn dienaren des Woords, ouderlingen en armenverzorger, als van Christuswege met dienende macht bekleede personen; en deze met macht bekleede personen komen in den kerkeraad saam, om gezamenlijk hun macht en dienst uit te oefenen.“

Zoo is dus de kerkeraad inderdaad een bestuur over de plaatselijke kerk; maar een ander of hoger bestuur is er niet⁵⁶⁾.

⁵⁶⁾ De Heraut (Dr A. Kuyper Sr), No. 688, 1-3-1891.

Nu komen de kerken op geregelde tijden door middel van de door haar daartoe gezonden afgevaardigden samen in de kerkelijke vergaderingen, die classen of synoden worden genoemd. Maar deze vergaderingen bezitten geen zier eigen macht. Ze ontvangen alle macht, welke zij bezitten, van de kerkeraden en dan wel in zóver als deze kerkeraden die aan deze vergaderingen willen verlenen. „Bij de Classen en Synoden (berust) slechts een beperkte, bedienende, afgeleide, „lagere“ macht“⁵⁷⁾.

„Als zoodanig — aldus vertolkt de ir H. H. Kuyper eenmaal dit Schriftuurlijke principe van kerkregering — bezit een meerdere vergadering, hetzij een Classis of Synode, hetzij particulier hetzij generaal, geen de minste macht. Alle kerkelijke macht, door Christus aan Zijn kerk geschonken, schuilt uitsluitend en alleen in de plaatselijke Kerk“⁵⁸⁾. „Een zelfstandige, een eigen kerkelijke macht hebben onze meerdere vergaderingen dus niet. Er is in de Kerk geen andere macht dan die Christus heeft geschonken..... De kerkelijke macht berust bij de plaatselijke kerken alléén“⁵⁹⁾.

„Er is boven dezen kerkeraad in de kerk geen enkele hogere macht dan de macht van Christus alleen. De Classis en de Synode staan, om het met Voetius eens zeer scherp uit te drukken, niet boven den kerkeraad, maar beneden hem. Het is niet een opklimmende macht, zoodat de kerkeraad de minste macht heeft, de Classis en de Provinciale Synode een hogere macht en de Generale Synode de hoogste macht. Maar juist omgekeerd een afdalende reeks: de hoogste macht berust bij den kerkeraad, en van den kerkeraad daalt die macht af op de Classis, de Provinciale en de Generale Synode“⁶⁰⁾.

Met grote nauwgezetheid werd deze Schriftuurlijke wijze van kerkregeren door de leiders van de Dole-

⁵⁷⁾ De Rechtsbevoegdheid der plaatselijke kerken, door Dr F. L. Rutgers en Dr A. F. de Savornin Lohman², p. 90.

⁵⁸⁾ De Heraut, No. 2356, 18-3-1923.

⁵⁹⁾ Idem, No. 2357, 25-3-1923.

⁶⁰⁾ Idem, No. 1248, 1-12-1901.

antie in hun kerkelijke besluiten gekerbiedigd en tegen alle aanranding verdedigd.

Als b.v. aan ds Sikkell gevraagd wordt, of het niet goed zou zijn, dat de synode ook bepalingen voor kerkeraden maakte, „b.v. omtrent de trappen van censuur, de verkiezingen van ouderlingen en diaconen, het stemrecht der lidmaten, de benoembaarheid voor eenig kerkelijk ambt, de diakonie, de prediktijden, den beroepsbrief, de boeken enz.“ — dan gaat hij tegen de gedachte aan zo iets heftig te keer. Indien een synode dergelijke bepalingen zou willen maken, zou dat een bewijs zijn dat in die vergadering „het verfoeisel der Roomsche hiërarchie en der synodale hiërarchie“ heerschappij voert. En daar mag een gereformeerde mens niets mee te maken hebben.

En dan volgt deze tirade:

„Laat toch alle gedachte aan een regeerende synode worden losgelaten, want dat is niets anders als..... de paus.“

De kerkeraden regeeren de kerken.....

En de kerkeraden maken nu verder de classen en de synoden. Niet omgekeerd.

Classen en synoden hebben hun bevoegdheid van de kerkeraden. Niet omgekeerd.

En dat wel in gebondenheid aan de kerkenorde, die in art. 84 alle heerschappij over eene kerk aan de andere kerken ontzegt.

Een synode, die dus wetten of regelingen voor kerkeraden of voor tuchtgevallen of voor verkiezingen of voor zondagsviering of voor stemrecht in de kerken vaststelde, nam een onwettig besluit en zette den pauselijke hoed op.

Een synode is slechts een tijdelijke vergadering tot openbaring van het kerkverband, die niet de minste macht over de kerken heeft, maar een samenkomst der kerken is, om de betekenis van het kerkverband voor het heil der kerken en de eere des Heeren te laten gelden en aan de roeping der gezamenlijke kerken naar buiten uiting te geven.

Als de vergadering afgelopen is, dan is er geen synode meer, en dan is er geen classe meer, dan zijn er slechts kerken en in iedere kerk, wanneer de opzieners samenkomen, kerkeraad. En die kerkeraad regeert zelf de ge-